

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 30. ЈУНА 1896.

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 45.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СУСРЕТ СА РУСКИМ ЦАРЕМ АЛЕКСАНДРОМ II.

(Свршетак.)

— Дакле вечерас ће бити представа у двору? — запита ме генерал опет.

— На служби, одговорим учтиво — играће се два мала комада, и ја сам не само редитељ оба комада, већ сам и тако срећан, да у њима и сам играм.

— Играте ли радо у двору?

— Сvakako, — одговорим пун радости, — а данас се осећам двоструко срећан.

— А за што?

— Па, данас имамо ретку срећу и част, да играмо пред царем и његовим сином великим кнезом Владимиром. Мој ми је отац причао толико о цару Александру, а он као Србин врло поштује руски царски дом и веома му је одан, а пошто и ја исто тако осећам поштовање према цару као и мој отац, врло ће се он усхићен осећати, кад му будем јавио, да сам био тако срећан, да играм пред царем и да гледам цара очи у очи.

— Ви сте дакле Србин по рођењу? — Јесте ли и православни?

— На служби!

— Па где сте научили тако лепо немачки?

— У Бечу. Мој је отац Србин и ја сам такође рођен у Србији под Аустријом, у негдашњој Војводини, али моја мати била је Немица, Бечлинка. Тако сам васпитан у Бечу, походио сам често дворско позориште, те се тако пробудила у мени жеља, да постанем немачким уметником.

Генерал ме погледа јубазно па рече:

— То је интересно. А јесте ли ви радо глумач?

— Јесам, ја сам глумац из потпуног одушевљења; диван је то позив.

— Шта играте вечерас? — запита ме он даље.

— Играјмо данас два мала комада, који су врло весели и које врло лено играјмо. Ја се поуздано надам, да ћемо високим гостима нашега великог херцега створити један час увесељења. Само има у једноме комаду мала тешкоћа, која ми је незгодна.

— А то је?

— Главни ефекат једне комичне сцене састоји се у томе, што ја свој *charapeau claque* имам на глави, па га са свим очајно тражим. У позоришту се томе веома смеју, али ја тек не могу овде у салону пред овом високом публиком да ставим шешир на главу?

— Не, то не можете!

— Ја се, дакле, морам помоћи на неки други начин; мислио сам већ на ово и на оно, и никако да ми што паметно падне на ум.

— Па узмите свој *charapeau* под мишку, па га тако тражите: ч то ће комично деловати.

— Са свим тако, то је добар савет — одговорим са свим весео, што сам савладао ову малу незгоду, која ми се онда толика чинила, — од свега вам срца хвала, — и, додам у шали, — баш је то чудновато што се човеку оно, што му је најближе, чини тако тешко.

— Да, то је чудновато, — одговори генерал са осмејком, који ми је тек доцније дошао у памет.

Питао ме још много, колико сам већ у Вајмару, да ли се радо ту бавим, какве сам студије чинио, питао ме је још много, што више ни сам не памтим и на послетку рече ми: — Играјте добро, и старајте се, да се руски гости мало проведу.

— Бићу заиста врло срећан, ако нам то пође за руком — рекох, са врло учтивим, али не особито дубоким поклоном, после кога високи пруски официр изиђе из собе.

За тренутак био је дворски фурир код мене.

- Знате ли ко је то био?
- Не знам.
- Не знате?
- Не знам.
- Не знате?!
- Никако — —
- Зар?
- „Господе Боже!“

У том ми тренутку би, као да ме је неко ударио по глави.

Пошто сам се од првога јакога страха у неку руку повратио, премишљао сам у колико је то допуштала моја забуна, која је још трајала, да ли сам учинио какву погрешку. После зрелога размишљања и испитивања могао сам себи рећи: Ниси погрешно. Био сам говорио са свим учтиво и понизно, и ако са свим слободно. Био сам уверен, да је цар одмах првога тренутка опазио, да ја и не слутим с ким говорим. Само услед тога незнაња сачувао сам своју природну веселост, која се можда баш за који тренутак свидела високом господину. И у границама тога рачуна, на основици мога незнанја, премишљао сам и даље и на своје умирење нађем, да ми се није десила никаква погрешка, никаква неупутност, никаква незгода у облику. Иначе се не би зар толико и тако милостиво са мном забављао, не би ме при пласку из салона поздравио с таким милостивим осмејком, с каквим ме је поздравио. У први мах наравно хтео сам преко управитеља дворскога позоришта или преко вишега дворскога маршала, грофа од Б., да јавим за овај случај великоме херцегу, али после зрелијега размишљања одустанем од тога са наведених разлога, свршим своје припреме и одвезем се кући нешто узбуђен и замишљен.

Мојој жени нисам причао ништа. Хтео сам прво да сачекам и вече.

Када дође вече, био сам још ћутљивији него ли иначе. Када сам, већ обучен за играње, из оближњега салона, у коме нам је ваљало играти, чуо жагор дворскога друштва, које је улазило, закуца ми срце. Када јУЕм и, после

дубокога поклона високоме госту нашега великога херцега, подигнем поглед и на благоме лицу царевом спазим пријатан осмејак; када херцег маркира свој уобичајени дочекни аплауз и цар милостиво уз њега пристаде; када дође сцена са шеширом: цар се осмејкиваше а херцег, са врло љубазним изразом према своме високоме госту, аплаудираше, — тада ми паде велики терет са срца.

Када се свршила игра, отворише се на један мах врата од салона, у коме смо се бавили после игре, и уђе један високи руски официр пун ордена и одличја од сваке руке, као што сам доцније сазнао гроф од П., па повише на францускоме језику: Где је господин Савић? — Ево ме — одговорим. — Хајдете, — рече он, — треба да Вас представим великому кнезу Владимиру. Похитајте, похитајте, велики кнез се веома радује, што је овде нашао једнога Србина, православнога, који . . . Овде се низаху речи о мојој игри, које су биле одвећ ласкаве за мене, тако, да их сад не смем поновити.

Сад сам имао велику част, да будем представљен великому кнезу Владимиру на једној дворској тераси, под ведрим небом. Надао сам се, да је велики кнез чуо све о састанку данас по подне.

Велики кнез Владимир понови све оне љубазне, одвећ ласкаве речи грофа од П. на најмилостивији начин, позва ме да дођем у Петроград, да тамо играм, и т. д. и т. д. Не знам више, шта ме је питао, а и не знам више ни шта сам му одговарао. Био сам услед догађаја тога дана, услед срећнога исхода те вечери не срећан, већ потпуно штјан од радосног узбуђења.

*

Прошли су године. Сем својој жени нисам никоме ништа причао о овоме значајноме дану, о овоме сусрету са царем Александром II и великим кнезом Владимиром. Радио сам мирно и тихо даље на своме вештачкоме и научном образовању.

Када сам се после низа година присно спријатељио са секретаром рускога посланства у Вајмару, г. од Р., па му у повериљивоме часу испричао шећ догађај, удари он дланом о длан и повише: Пријатељу, Ви велику срећу, коју Вам је хтела дати судбина, ипште употребили у своју корист!

Морао сам му одговорити: Драги пријатељу, нисам ни овако постао несрћан. Ја сам се трудио, да у духовној атмосфери Вајмара и Јене попуним у тихом, мирном раду празнине муга душевнога образовања. Ја сам се на племенистим и великим традицијама класичне епохе вајмарскога позоришта васпитао и подигао до ваљаних и трајних вештачких начела — и био сам тако

срећан, да својим скромним даром један часак веселога задовољства пружим племенистом цару Александру II, чија ми се узвишене и у исти мах блага слика двојином чини светлија услед његова трагична краја.

То је сећање, које ће ме чинити срећним целога мага века.

Минхен.

Јоца Савић.

ЖИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Српска народна позоришна дружина у Суботици.) Наша народна позоришна дружина, завршивши свој рад у Сомбору, дошла је у Суботицу, где је први дан духовна давала прву представу. О доласку и борављењу нашег позоришта у Суботици налазимо у 49. и 69. броју „Браника“ ове извештаје: „Већ више од четрнаест дана како се овде код нас расправља питање; хоћемо ли примити наше позориште или не? Тога ради долазио је управитељ нашег позоришта г. А. Хацић двапут овамо и тек данас на збору, који је по жељи његовој сазвао наш познати родољуб г. Божко Вујић, решено је, да позориште наше овамо дође, чим сврши своје представе у Сомбору, али само на дванаест представа, и то за то, што позориште наше у овај мах не може ни да коју другу страну, а време није још тако отоплило, да би се могле представе у арене давати. Г. Б. Вујић, поштовани председник нашег месног позоришног одбора, а с њиме још неки чланови, дали су, истина, мало жестока израза своме мишљењу, да ће позориште у овај мах овде рђаво проћи; али је ипак после дужег дебатовања овладало за цело сваке хвале вредно родољубиво мишљење, да се нашем народном позоришту, кад се налази у неприлици, мора помоћи, па било то коме право или неправо; интерес, и само интерес нашег свима нама милог позоришта мора нам на срцу лежати, па томе за љубав, ако смо прави а не назови-родољуби, морамо све друге обзире на страну бацити. У томе су похвални пример дали: сам председник г. Б. Вујић, па чланови одбора: г. г. Јоца Радић, др. Душан Петровић, Ђ. Гојковић, Ђ. Кара новић, Сарајлић, Крњајски, Мијатовић и други. Врло згодно рече том приликом г. др. Средоје

Борђевић, да сваки прави Србин, по свом урођеном му гостољубљу, радо прима милог госта, ма му гдеkad и у невреме дошао. Лепо је од г. Јоце Радића и то, што се у пркос јакој струји, која је за сад противна била доласку позоришта овамо, примио дужности благајника. Он ће са председником заједно скупљати и претплату. Од њиховог осведоченог родољубља и ёд родољубиве увиђавности и других одборских чланова можемо се надати, да наше позориште ипак неће баш тако рђаво проћи, као што му то многи овде проричу, нарочито ако и браћа наша Буњевци, с којима сада у леној слози живимо, буду долазила у позориште, па тиме и на делу докажу, да братска љубав њихова према Србима није „шупља фраза и лажна обмана.“

„Наше народно позориште, које се овде код нас од једно десетак дана налази, неће тако зло проћи као што се то у почетку мислило. Наш свет, а особито браћа наша Буњевци, све се више и више загревају за народно позориште, које они као своје сматрају. Да није време радно, или да је бар сваки други дан светац ики недеља: позориште би наше овде сјајно прошло. Ал' што није сада, биће другом згоднијом приликом. Што је одзив све бољи и бољи: може се приписати и одабраном репертоару и доброј игри наших вредних глумаца, који су овде задобили ошите симпатије. Од досад приказаних комада најбоље су се допали ови: „Балканска царица“, „Краљевић Марко и Арапин“, „Бидо“, „Лажни Димитрије“. Даљи репертоар овако је удешен: у четвртак 23. маја дневна представа после подне у 3 сахата на захтевање наше браће Буњеваца: „Саћурица и шубара“, а у вече тога истог дана: „Мајчин благослов“; у суботу 25. маја: „Господска сиротиња“; у недељу 26.

маја: „Шокица“; у понедељак 27. маја: „Задушне жене“; у уторак 28. маја: Концерат г. Ј. Савића уз суделовање позоришне дружине. Наше позориште одлази одавде у В. Бечкерек, па оданде у Меленце. Хтело је и у Карловце, али се није дало.“

(Српска народна позоришна дружина у В. Бечкереку.) Из Суботице дошла је наша народна позоришна дружина у В. Бечкерек, где је давала прву представу 1. (13.) јуна о. г. О доласку нашег позоришта у В. Бечкерек читамо у 71. броју „Браника“ овај извештај: „Биће томе једно шест година од како у нас није било наше народно позориште. Оно је, истина, више пута хтело к нама у госте доћи, али некако наше прилике биле су такве, да га не могосмо примити. Сада, хвала Богу, кренуло се и код нас на боље, што се позоришта тиче, само нам је жао, што материјалан успех неће бити такви као што бисмо желили. Узрок је томе, прво то, што нико не иде радо у позориште у лето, кад је врућина; друго, што су дневни трошкови у позоришту велики, а што је најглавније: велика оскудица у новцу јако смета обилатијем положењу позоришта. Али у колико не можемо бити задовољни са материјалним успехом, у толико се више поносимо сјајним успехом, који је наша позоришна дружина постигла приказима својима, који су овде у нас нашли општег допадања. Не сећамо се, да је дружина скоро била тако добро састављена као сада. За то је и приказ сваког комада заокругљен, складан како у појединостима тако и у целини. То признају и наши овдашњи мађарски и немачки листови, који у својој хвали тако далеко иду, те казују, да су наши глумци и глумице, па пр. у приказу „Женског пријатеља“ достигли финоћу и лакоћу француских глумаца у игри и конверзацији. Тако исто хвале заносну игру наших глумаца и у драми, а узносе их и као живе, окретне, свесне приказиваче шаљивих игара. Та изненуђена похвала из туђих уста нам, јер је истинита и заслужена, и ми се, без претеривања смемо рећи, можемо подсчитити с нашом позоришном дружином, која уме осветлјати образ и свој, и наш пред туђим светом. Евала јој! — До сад су приказани ови комади: „Балканска царица“, „Нијоба“, „Женски пријатељ“, „Зец“, „Мајчин благослов“, „За круну“, „Господска сиротиња“ и „Лажни Димитрије“. Као што видите одабран репертоар, коме нема

замерке. Уз „Зец“ имали смо још и лепог уметничког уживања у певању г. Жарка Савића, који је између чинова неколико песама отпевао и лепим певањем својим, јасним звонким гласом својим занео је и очарао нашу публику, која га је одликовала бурним аплаузом и непрекидним изазивањем. За недељу, што долази, одређен је овај репертоар: „Краљевић Марко и Арапин;“ „Велики Галеоте;“ „Досадан свет;“ „Северо Торели;“ „Бидо.“ Наше позориште наутило је да одавде иде у Меленце, ако се узможе доћи до споразума са Меленчанима, који се боје, да ће у овај мах код њих бити велика дефиџита, па не би хтели, да се с тога пред српским светом осрамоте, као оно Сентомашани.“

ПОЗОРИШТЕ.

— (Двадесетпетогодишњица глумовања П. Добриновића и А. Лукића.) Ове године навршиће се двадесет и пет година, од како П. Добриновић и А. Лукић, два наша изврсна глумца и вредна редитеља, служе нашем народном позоришту. Прослава њиховог 25 годишњег глумовања биће у Новоме Саду, када позоришна дружина почетком године, што долази, дође у Нови Сад. Нови Сад је заиста најзгодније за прославу место, у ком се може одати достојна пошта нашим уметницима, који сваку хвалу и признање заслужују за свој рад.

— (Позориште у Црној Гори.) Приликом прославе двестагодишњица, од како у Црној Гори влада династија Петровића Његоша, отвориће се на Цетињу позориште, и то кад се кнез Никола врати из Русије. Ново позориште има 24 ложе и места за 600 особа.

— (Ернесто Роси), славни италијански трагичар, преминуо је по повратку своме из Русије, напрасно у Пескијери, у Италији. У приказивању главних јунака у Шекспировим позоришним делима не беше му равна. Рођен је у Ливорну 1830. и тако је доживео своју 67. годину. Био је ученик гласовите Моденове школе у Турину, а пропутовао је цео свет, и свуде је био добро примљен и одликован са свога уметничког глумачког приказивања.

Издаје управа срп. нар. позоришта.